

Laaja hyvinvointisuunnitelma Paraisten kaupungille 2021-2025

Dokumentin sisältö

1 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021-2025	2
1.1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	4
1.2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi.....	26
1.3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset.....	27
2 HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021 - 2025	28
2.1 Strategian painopisteet ja linjaukset	28
2.2 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat	31
2.3 Hyvinvointisuunnitelma	32
3 VALTUUSTOKÄSITTELY	49
3.1 Suunnitelman laatijat.....	50
3.2 Suunnitelman hyväksyminen	50

1 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021-2025

Edellisen valtuustokauden laajan hyvinvointikertomuksen raportti hyväksyttiin valtuustossa keväällä 2021. Keväällä 2022 nykyisen valtuustokauden valtuustolle raportoitiin kaupungin hyvinvoinnin tilasta tilastojen näkökulmasta.

Edellisen valtuustokauden aikana ikärakenteessa on tapahtunut selvä väestön ikääntyminen ja lasten määrän vähentyminen. Tämä on johtanut demografisen huoltosuhteen (työvoiman ulkopuolella olevien määrä suhteessa varsinaisen työvoiman määrään) heikentymiseen vuodesta toiseen. Asukkaiden koulutustaso on kohonnut, sairastavuus on laskenut ja menetetyt elinvuodet ovat vähentyneet. Huono-osaisuus on jakautunut epätasaisesti Paraisten kaupungin eri kunta-alueilla, mutta koko kaupungin

huono-osaisuuden taso on paremmalla tasolla verrattuna koko Varsinais-Suomen tasoon.

Edellisellä valtuustokaudella laajassa hyvinvointikertomuksessa asetettiin tavoitteita eri ikäryhmille. Silloin painotettiin lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden osalta vahvaa ja toimivaa vanhemmuutta, aktiivista arkea ja henkistä hyvinvointia kuten kaveruutta ja osallisuuden lisääntymistä. Työikäisten osalta painotettiin vastaavasti aktiivista arkea, painonhallintaa ja liikunnan tukemista, arjenhallintaa ja vastuunkantamista sekä yksinäisyyden vähenemistä ja verkostoitumisen tukemista. Myös päihde- ja mielenterveysongelmien vähenemiseen pyrittiin. Ikäihmisten osalta painotettiin yksinäisyyden vähentymistä, toimintakyvyn tukemista ja kaatumisten ehkäisyä, raha- ja päihdeongelmien vähenemistä ja muistisairaiden tukemista.

Eri toimialoilla tehtiin monipuolisesti useita toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä näkyy mm. lasten ja nuorten osalta ylipainon vähentymisenä ja liikunnan lisääntymisenä. Myös erilaisten päihteiden käytössä näkyi selvästi vähentyminen. Koulukiusaaminen väheni ja osallisuus kasvoi. Kuitenkin yksinäisyys ja ahdistuneisuus lisääntyivät erityisesti covid-19-pandemian myötä. Tällä hetkellä on pandemian vaikutuksesta havaittavissa, että perheiden ongelmat ovat moninaisempia. Palvelut ovat painottuneet pandemian aikana yhä enemmän korjaavaan toimintaan, vaikka ennalta ehkäisevä palvelu olisi tarkoituksenmukaisempaa. Lisäksi tällä hetkellä käytävä Ukrainan sota on vaikuttanut hyvinvointia heikentävästi eri tavoin ja sillä voi olla näkyviä vaikutuksia talouteen ja palveluihin.

Paraisten kaupunginhallitus antoi oman lausuntonsa 19.4.2022 § 105 Varsinais-Suomen alueelliseen hyvinvointikertomukseen 2022. Lausuntopyynnössä pyydettiin tunnistamaan ja priorisoimaan kunnan väestöön liittyviä hyvinvointihaasteita ja vahvuuksia hyvinvoinnin näkökulmasta. Lausunto sisälsi mm. seuraavat haasteet ja vahvuudet:

Käytettävissä olevien tilastojen ja monialaisen yhteistyöryhmän arviointien pohjalta nousevat seuraavat Paraisten kaupungin hyvinvointivahvuudet esille:

- Koulukiusaaminen on vähentynyt ja alle maan keskiarvon (kouluterveyskysely)
- Hyvät vaikuttamismahdollisuudet kouluissa (kouluterveyskysely)

- Alhaiset ikäihmisten kaatumismäärät (Sotkanet)
- Koulutuksen ulkopuolelle jää harvoin (Sotkanet)
- Kulttuurin ja taiteen harrastaminen on maan keskitasoa korkeammalla (Sotkanet, Teaviisari)

Käytettävissä olevien tilastojen ja monialaisen yhteistyöryhmän arviointien pohjalta nousevat seuraavat Paraisten kaupungin hyvinvointihaasteet esille:

- Yksinäisyys (kouluterveyskysely)
- Koettu terveydentila koko maan keskiarvoa heikompi (kouluterveyskysely)
- Lasten ja nuorten liikuntaharrastus (kouluterveyskysely, heikompi verrattuna maan keskiarvoon)
- Mielen hyvinvointi (kouluterveyskysely ja Sotkanet)
- Turvallisuus (kokemusperäinen tieto)

Tilastollisesti kerättyjen hyvinvointitietojen mukaan Paraisten kaupungin indikaattorit ovat suurelta osin hyvällä tasolla, vaikka selvää hyvinvointivajetta kuitenkin löytyy. Valtuustokauden 2021 - 2025 laajassa hyvinvointisuunnitelmassa tulee valmistautua tavoitteellisesti havaitun hyvinvointivajeen sekä pandemian ja Ukrainan sodan aiheuttaman hyvinvointivajeen korjaamiseen. Erityistä panostusta tarvitaan turvallisuuden tunteen kasvattamiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja heikentyneen mielenterveyden kohottamiseen, nämä ilmiöt nousevat esille tilastotietojen lisäksi moniammatillisessa työryhmässä.

Edellä mainittujen raporttien ja kaupunginhallituksen lausunnon keskeiset tulokset vaikuttavat valtuustokauden 2021 - 2025 hyvinvointisuunnitelmaan. Lisäksi kaupungin uusi strategia linjaa omalta osaltaan hyvinvoinnin tavoitteita ja ne huomioidaan hyvinvointisuunnitelmassa. Myös lautakunnille ja jaostoille on annettu mahdollisuus kertoa oma arvionsa vastuualueidensa hyvinvointivajeista ja -vahvuuksista.

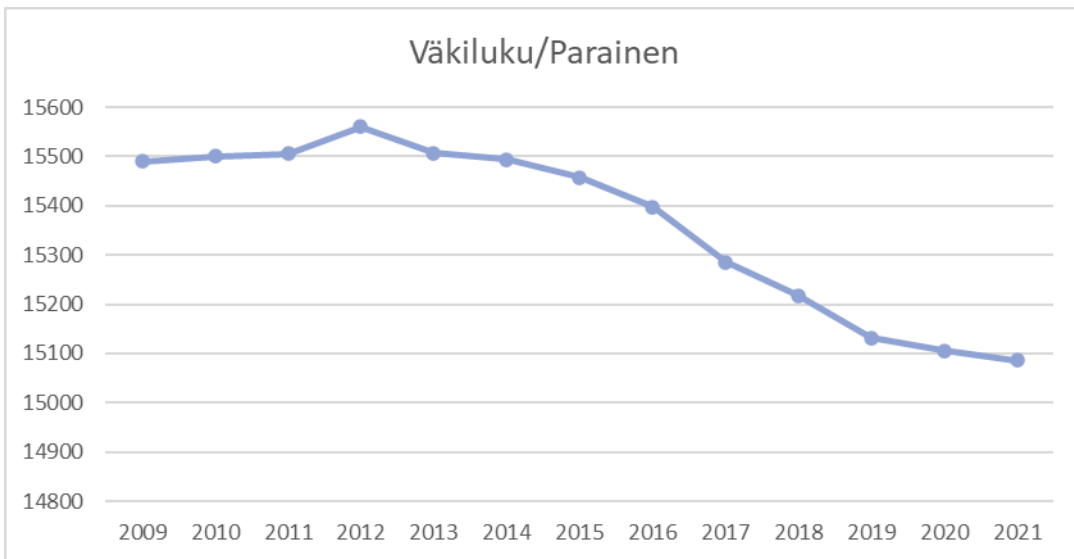
1.1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

VÄESTÖ

Paraisten kaupunki on runsaan 15 000 asukkaan kaksikielinen saaristokaupunki. Ruotsinkielisten osuus on 55 %, suomenkielisten osuus 42 % ja muiden kielten osuus on 3 %. Paraisten väestömäärä on ollut laskussa vuodesta 2013 alkaen. Vuosina 2020 - 2021 muuttoliike on ollut positiivinen.

Paraisten kaupungissa on 110 asuttua saarta, joista 98 saarta on ilman kiinteää tieyhteyttä. Saaristossa asuvien määrä on noin 20 % kaupungin asukasmäärästä. Paraisten kaupungissa on kuntakohtaisesti Suomen kolmanneksi suurin määrä vapaa-ajan asuntoja, noin 10 000. Paraisten erityispiirre on se, että vapaa-ajan asuntojen määrä ylittää reippaasti asuttujen asuntojen määrän.

Väkiluku

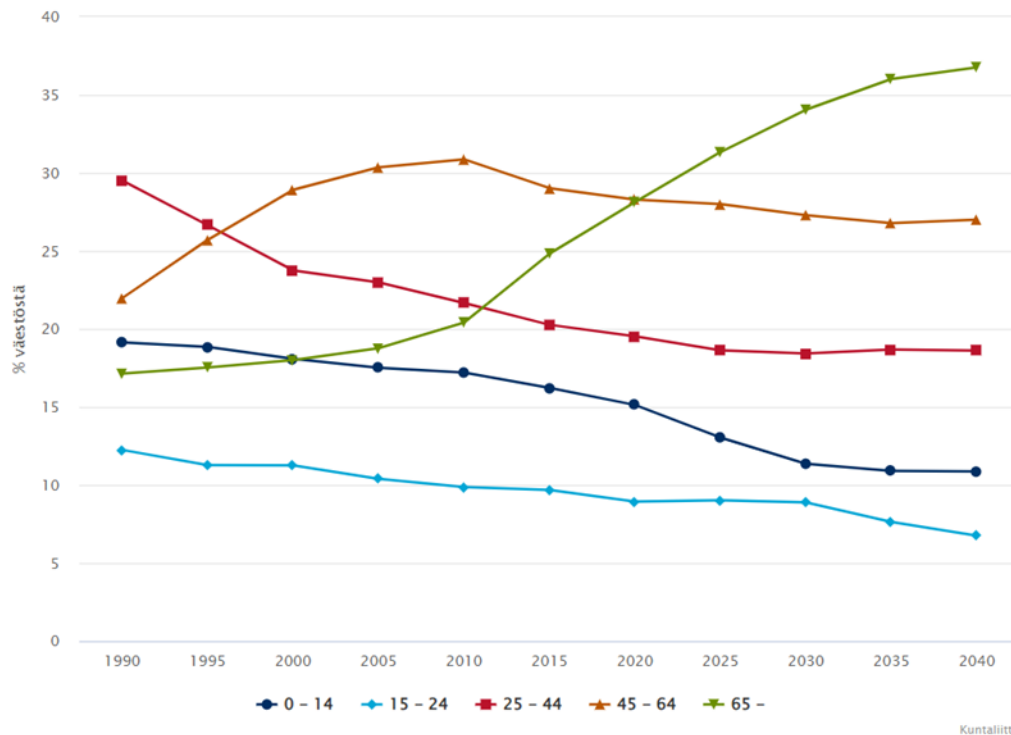
Väestön ikärakenne

Kaupungin ikärakenteessa väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus kasvaa, kun taas lasten ja keski-ikäisten osuus vähenee. Lasten osalta erityisesti alle 4-vuotiaiden osuus on laskussa.

	Ikäluokat yhteensä	0 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	80 - 84	85 - 89	90 -
2009	15 490	790	866	988	927	608	641	826	940	1 018	1 104	1 131	1 251	1 335	854	733	585	480	300	113
2010	15 501	806	868	992	914	615	600	783	925	1 050	1 122	1 084	1 214	1 365	920	754	568	488	293	140
2011	15 505	814	883	945	925	598	607	775	940	1 033	1 113	1 051	1 191	1 334	990	789	572	497	300	148
2012	15 561	808	903	949	952	585	576	749	934	1 018	1 099	1 057	1 159	1 321	1 139	760	589	503	313	147
2013	15 507	831	854	932	944	580	586	721	936	1 005	1 069	1 077	1 128	1 259	1 242	756	625	492	311	159
2014	15 494	784	874	912	928	581	559	730	914	998	1 053	1 106	1 110	1 252	1 313	786	637	470	309	178
2015	15 457	737	874	896	923	572	557	718	877	980	1 073	1 113	1 095	1 205	1 348	864	664	458	322	181
2016	15 398	719	855	909	891	573	541	687	869	975	1 072	1 111	1 063	1 186	1 311	946	706	458	332	194
2017	15 285	663	862	914	884	567	518	649	871	964	1 047	1 092	1 063	1 139	1 304	1 070	689	466	329	194
2018	15 217	622	898	865	879	531	539	634	839	976	1 024	1 070	1 078	1 120	1 258	1 182	677	509	320	196
2019	15 132	575	862	907	832	512	547	627	822	976	1 018	1 046	1 106	1 106	1 231	1 222	713	522	313	195
2020	15 105	559	817	909	836	514	544	640	809	956	975	1 090	1 107	1 101	1 171	1 251	772	553	305	196
2021	15 086	536	784	904	849	498	527	633	788	946	990	1 097	1 125	1 078	1 145	1 230	853	576	322	205

Väestö ikäluokittain

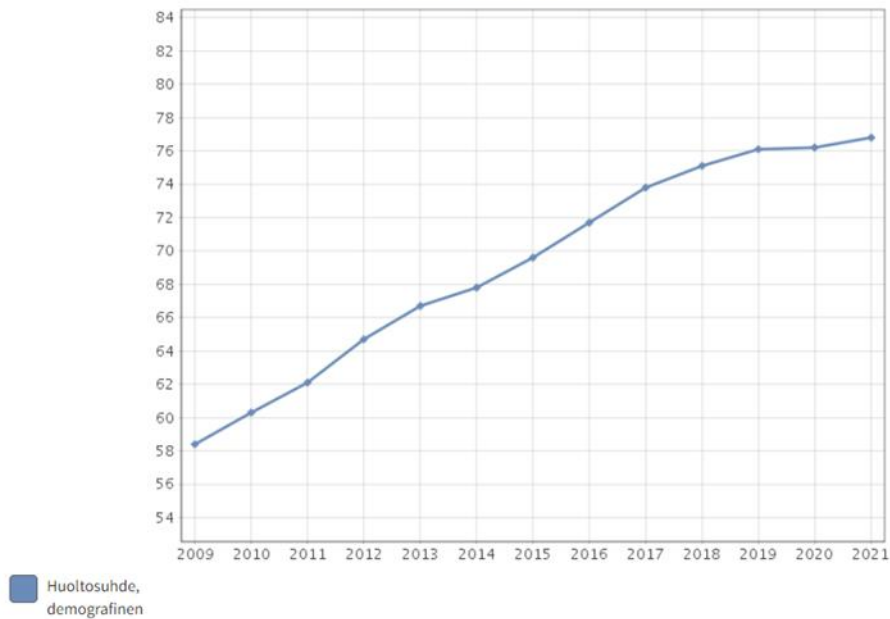
Väestön ikärakenne, toteutunut ja ennuste Parainen 1990–2040

Huoltosuhde

Paraisten demograafinen huoltosuhte (työvoiman ulkopuolella olevien määrä suhteessa varsinaisen työvoiman määrään) on heikentynyt vuodesta toiseen ja se on heikompi kuin Varsinais-Suomessa ja koko maassa (Parainen 2009: 58,4 ja 2021: 76,8).

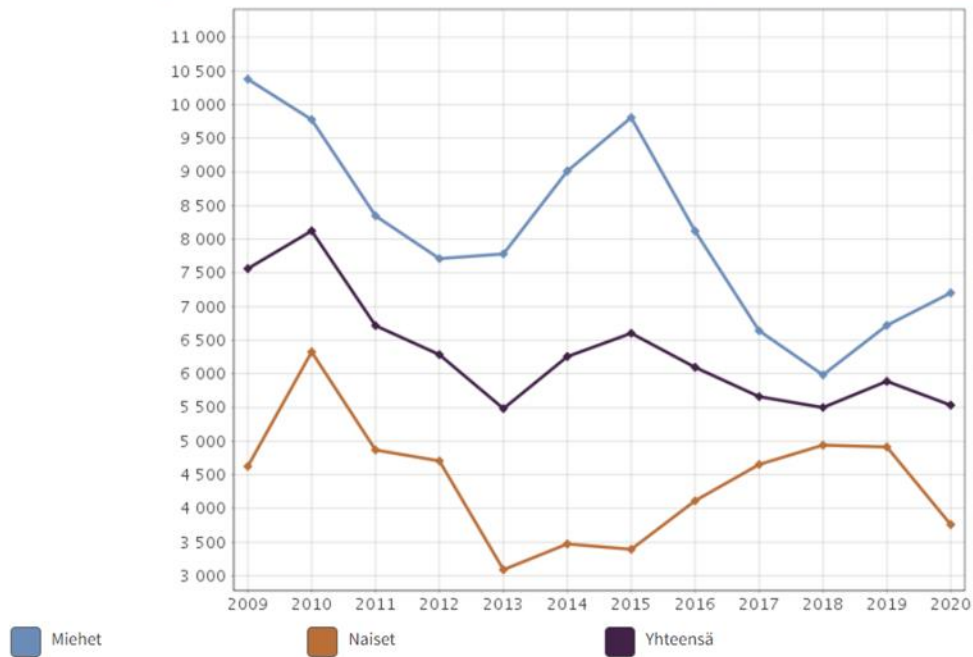
Huoltosuhte, demografinen info ind. 761

Menetetyt elinvuodet

Indikaattori ilmaisee ennen 80 ikävuotta tapahtuneiden kuolemien takia menetettyjen elinvuosien lukumäärää paraislaisessa väestössä 100 000 asukasta kohti.

Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikäväliillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta info ind. 3138

Turvallisuus

Turvallisuus on jatkuvassa muutoksessa sen perusteella, mitkä uhat ja ongelmat nousevat milloinkin esille sekä miten arvotamme niitä. Tällä hetkellä turvallisuuden kokemusta voi heikentää epävarmuus Ukrainassa käytävien sotatoimien erilaisista vaikutuksista. Turvallisuuden tunteeseen voidaan vaikuttaa myös hyvinvointitoimenpiteillä.

Yksinäisyys ja ahdistuneisuus

Kouluterveyskyselyjen pohjalta on noussut esille suurta kasvua nuorten yksinäisyydessä ja ahdistuneisuudessa, näihin ovat vaikuttanut mm koronaepidemia ja sen aikana voimassa olleet rajoitukset.

Mielen hyvinvointi

Mielenterveyden heikentyminen nousee tilastotietojen lisäksi esille moniammatillisessa työryhmässä.

Päihteiden käyttö

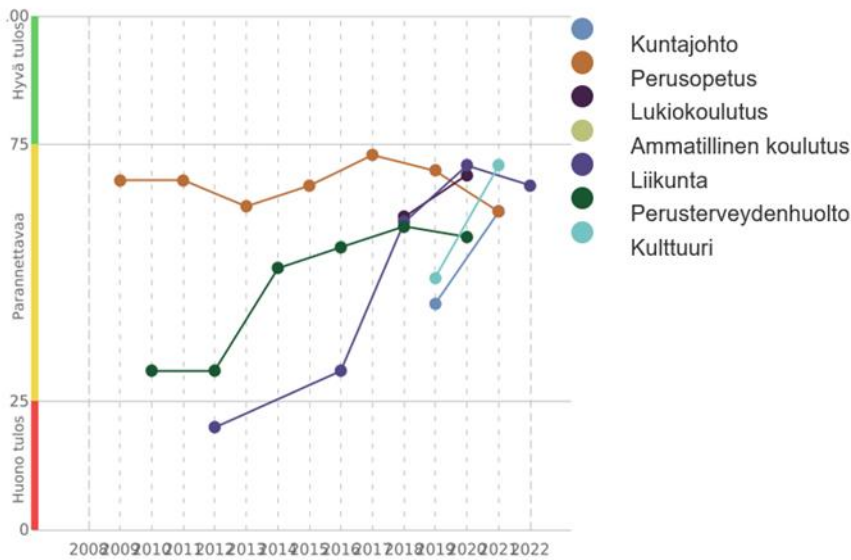
Nuorten päihteiden käytössä trendi on laskeva. Päihteiden käytössä tarkastellaan sekä tupakointia, alkoholin ja huumeiden käyttöä sekä rahapelaamista.

TERVEYDENEDISTÄMISTYÖ

Teaviisari näyttää kunnan terveydenedistämistyön suunnan ja se kuvaa terveydenedistämisaktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Teaviisari on suunnittelua ja johtamista tukeva työkalu kunnille, kouluille ja alueille. Sitä käytetään osana kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Vahvistamalla samanaikaisesti organisaation toimintaedellytyksiä eri toimialoilla kuntalaisten hyvinvointiin voidaan vaikuttaa. Tietojen ratkaisukeskeinen hyödyntäminen ja konkreettisista toimenpiteistä päättäminen on tärkeä vaihe hyvinvoinnin edistämisessä.

Kaikki sektorit : Parainen

YHTEENVETO

Tilastollisesti kerättyjen hyvinvointitietojen mukaan Paraisten kaupungin indikaattorit ovat suurelta osin hyvällä tasolla. Muutama indikaattori osoittaa tarvetta panostaa hyvinvoinnin lisäämiseen.

Terveystiedon edistämistyössä (Teaviisari) on yhä mahdollisuus toimenpiteillä saavuttaa hyvä tulos.

Yhdessä moniammatillisesti tehtävä tavoitteellinen työ lisää asukkaiden hyvinvointia.

Kun päätöksenteossa huomioidaan päätösten vaikutus eri ikäryhmille, taataan kaikessa toiminnassa mahdollisuus saavuttaa strategiassa määritellyt hyvinvointitavoitteet.

Lisäksi hyvinvoinnin ja terveydentilan sekä palvelutarpeiden tyydyttymisen seuranta eri väestöryhmissä on tärkeitä yhdenvertaisuuden toteutumisen varmistamiseksi.

INDIKAATTORIT

Hyvinvointikertomuksen ja hyvinvointisuunnitelman indikaattoreissa näkyy vuosien 2017 - 2021 välillä tapahtunut muutos prosentteina. Indikaattoripaketti on koottu THL:n suositteleman minimi-indikaattorilistauksen pohjalta.

TALOUS JA ELINVOIMA

Tulot

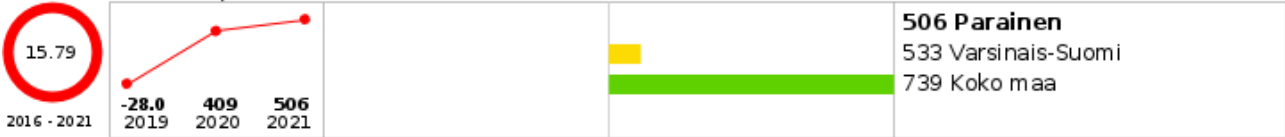
Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

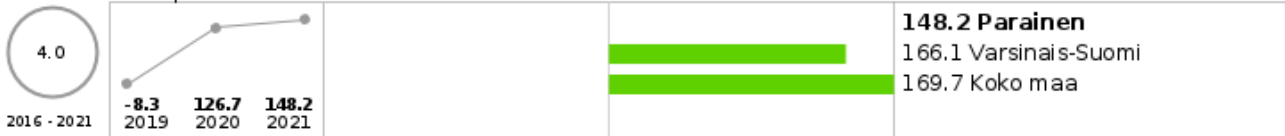
Valtionosuudet, % nettokustannuksista

Vuosikate, euroa / asukas

Vuosikate, % poistoista

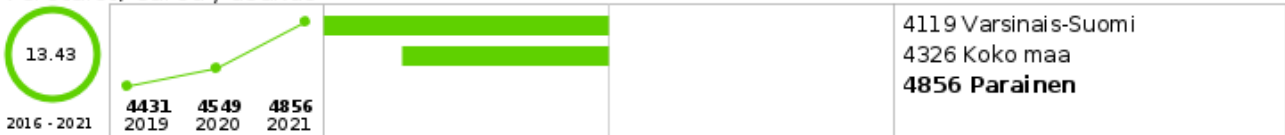
Lainakanta, euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

Verotulot, euroa / asukas

Väestö

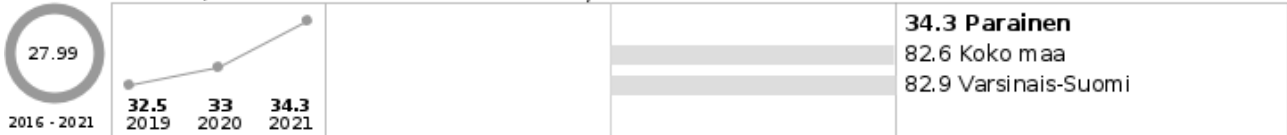
Väestö 31.12.

Huoltosuhte, demografinen

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

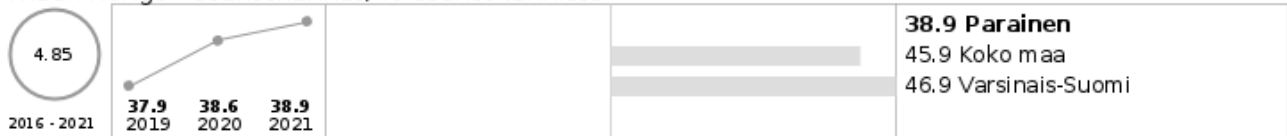
Lapsiperheet, % perheistä

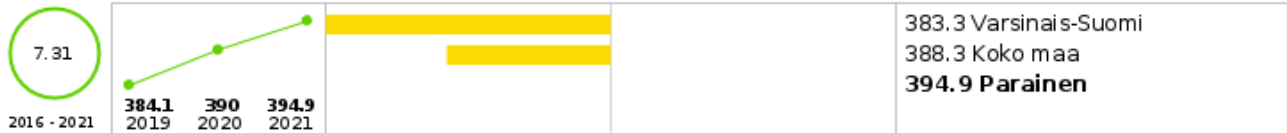
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

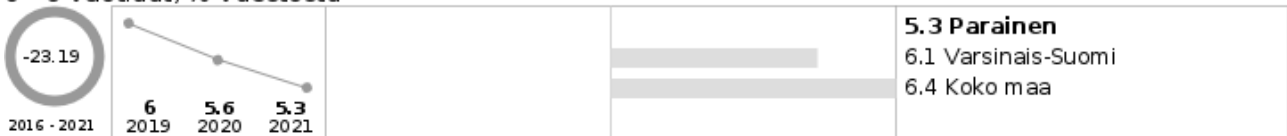
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

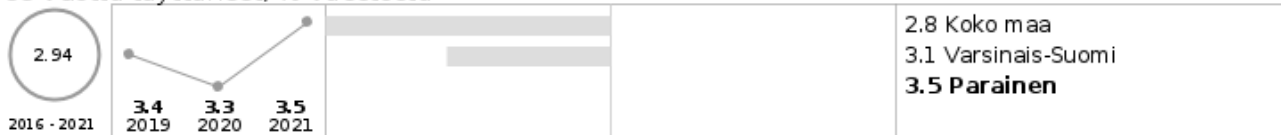
Koulutustasomittain

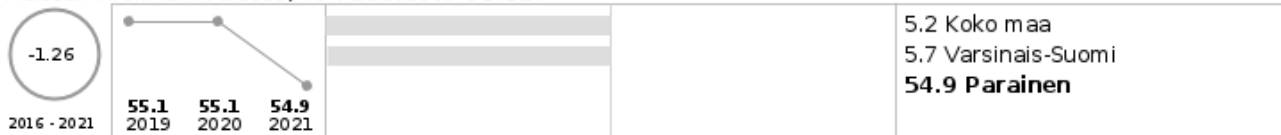
0 - 6-vuotiaat, % väestöstä

85 vuotta täyttäneet, % väestöstä

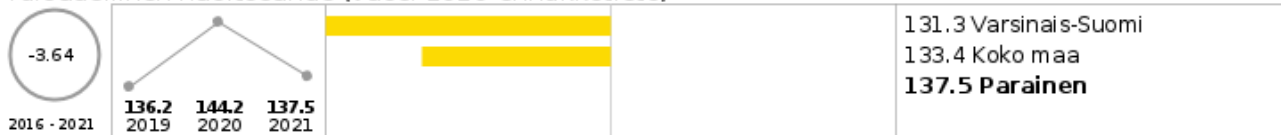
Ruotsinkielinen väestö, % väestöstä 31.12.

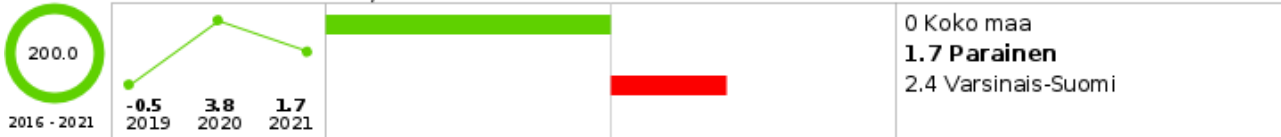
Vastaanotetut pakolaiset / 100 000 asukasta

Taloudellinen huoltosuhde (vuosi 2020 ennakkotieto)

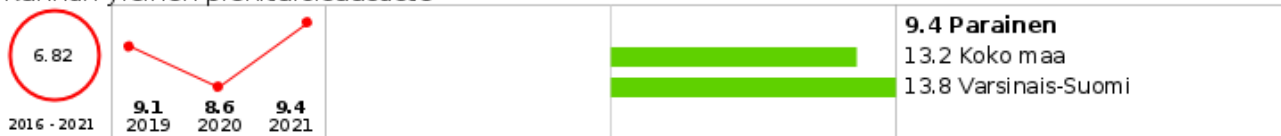

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

Elinvoima

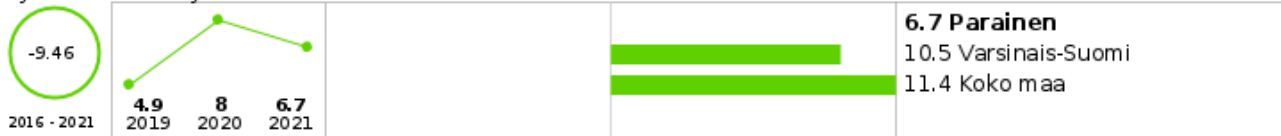
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Lasten pienituloisuusaste

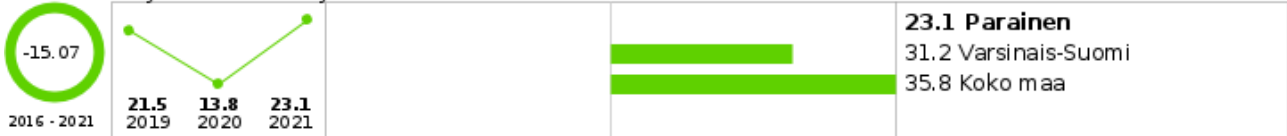
Työttömät, % työvoimasta

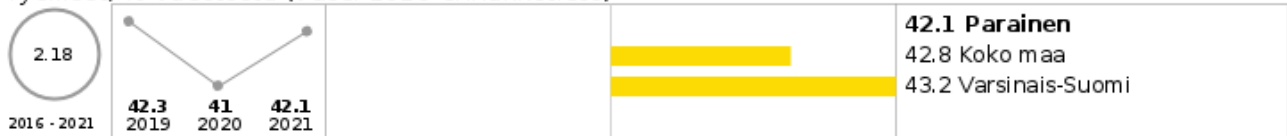
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

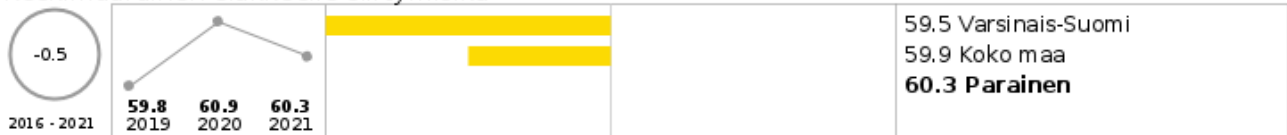
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä

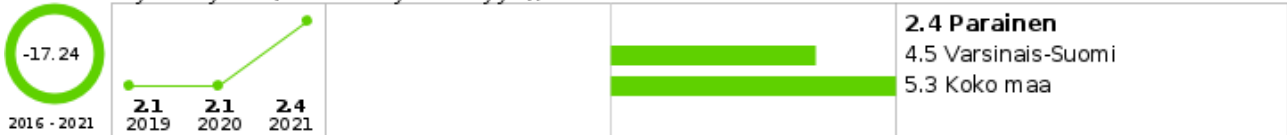
Työlliset, % väestöstä (vuosi 2020 ennakkotieto)

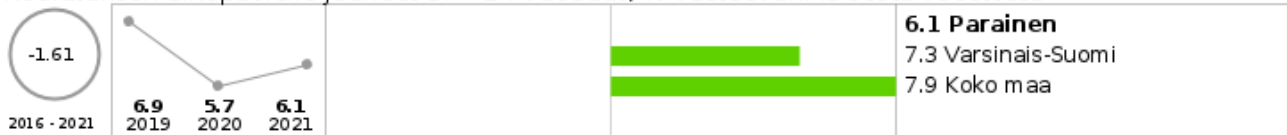
Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä

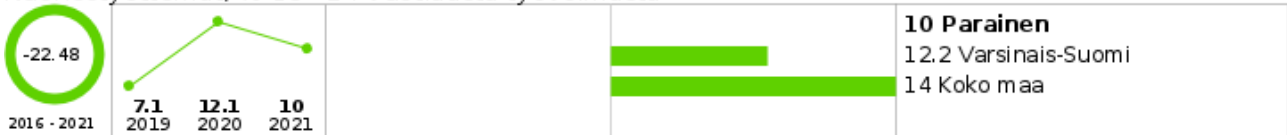
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

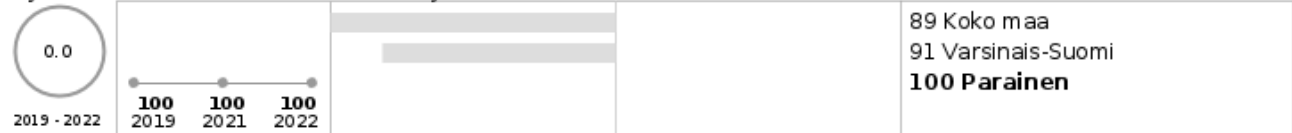

Hyte-kerroin

HYTE-kerroin, 1 000 euroa

Hyte-koordinaattori tai suunnittelija kunnassa, % tiedot toimittaneista alueen kunnista

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

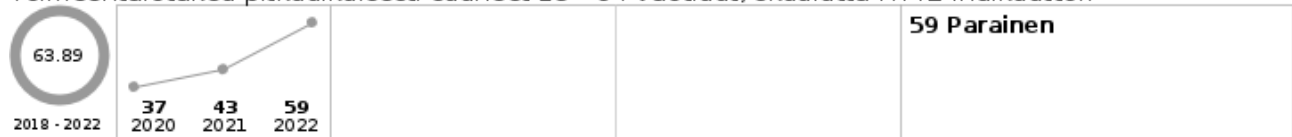
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori

Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori

Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

HYTE-kerroin, 0 - 100

HYTE-kerroin euroa / asukas

Koonti kuntien hyte-työn rakenteista ja resursseista

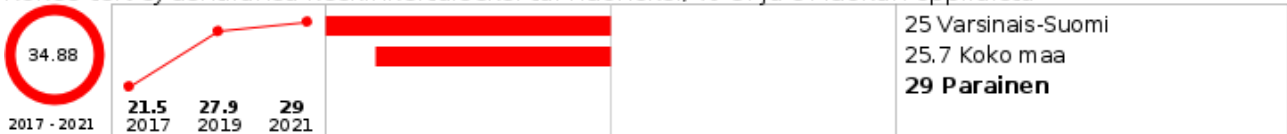
Itsearviointi kunnan hyte-työn rakenteesta, resursseista ja prosesseista

Itsearviointi alueen hyte-työn rakenteesta, resursseista ja prosessista

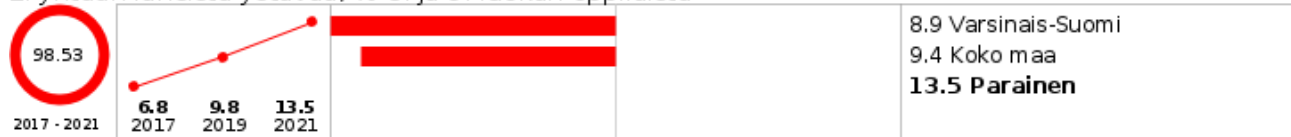
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

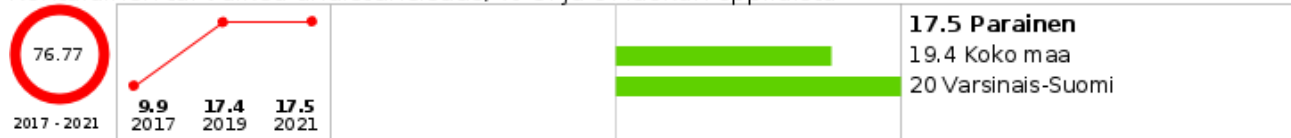
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

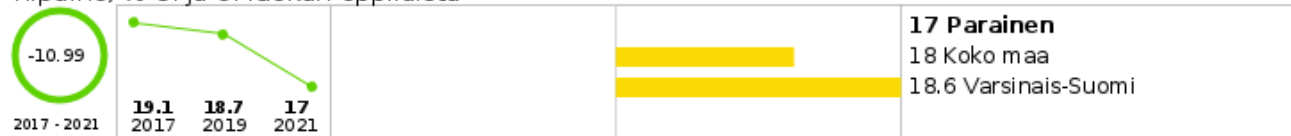
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

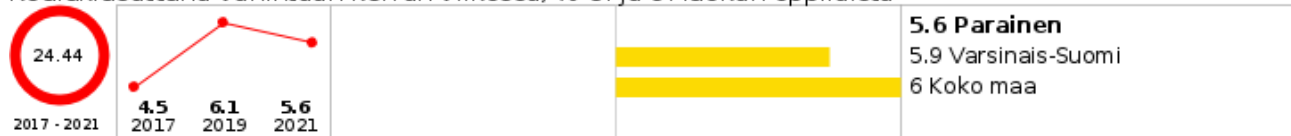

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

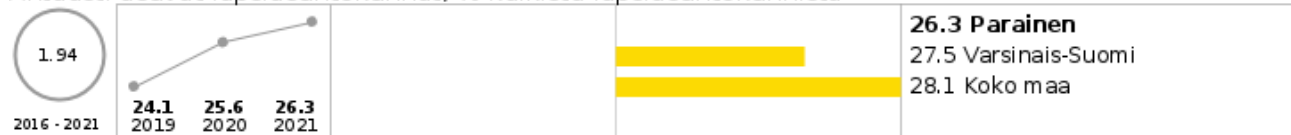

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

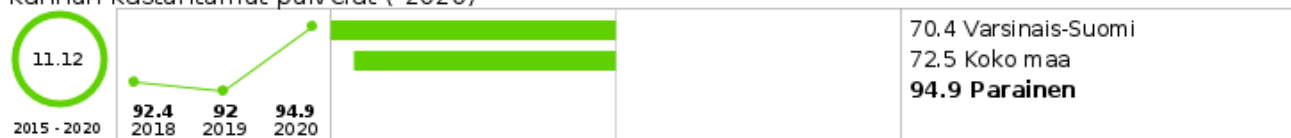

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Päivähoito

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut (-2020)

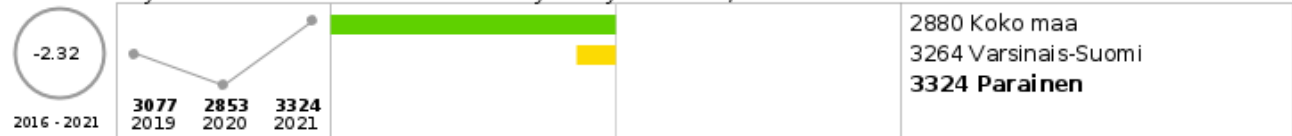
Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

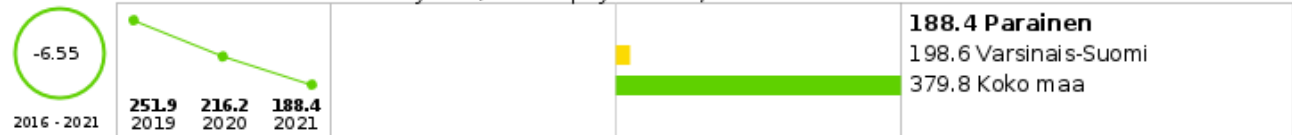

Sosiaali- ja terveydenhuolto

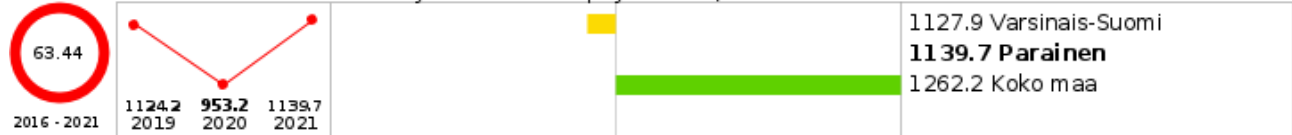
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiasta

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta

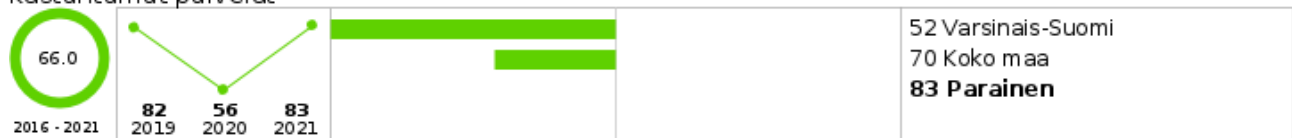

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Muut palvelut

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta, kunnan kustantamat palvelut

NUORET JA NUORET AIKUISET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

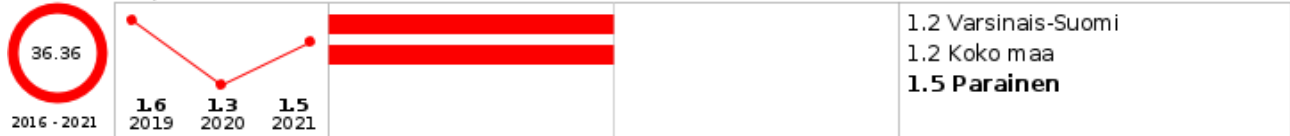
Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Ei yhtään läheistä ystävää, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

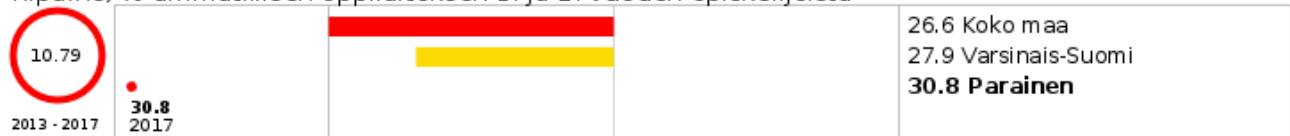
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

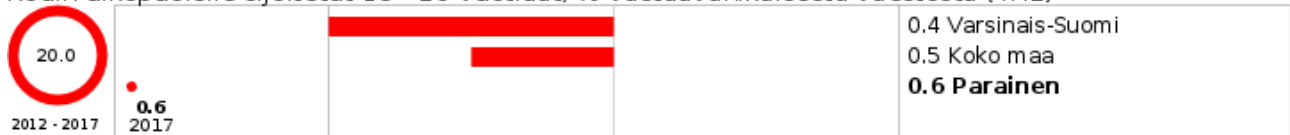

Ylipaino, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

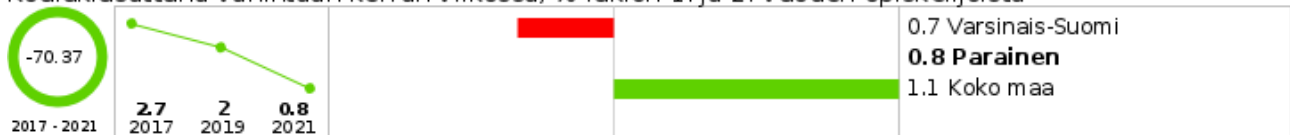

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

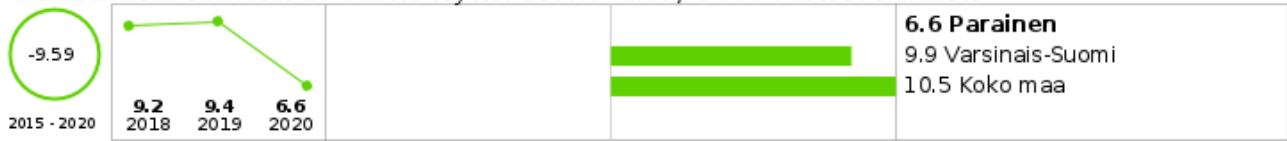
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 20-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

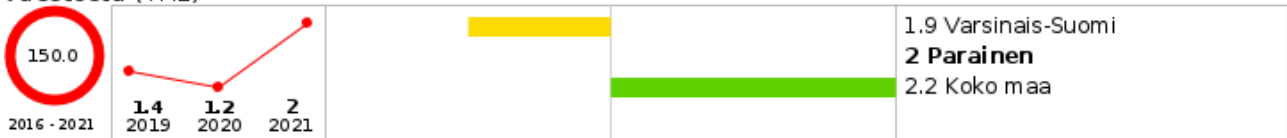

Alioikeuksissa tuomitut 15 vuotta täyttäneet henkilöt / 1 000 vastaavanikäistä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

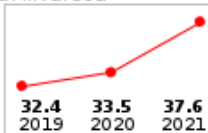
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 20-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

TYÖIKÄISET

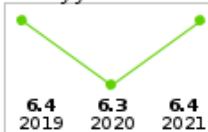
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

30.4 Koko maa
30.7 Varsinais-Suomi
37.6 Parainen

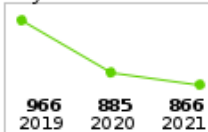
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

6.3 Koko maa
6.4 Varsinais-Suomi
6.4 Parainen

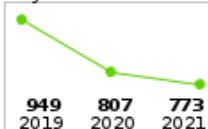
Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

668 Varsinais-Suomi
676 Koko maa
866 Parainen

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

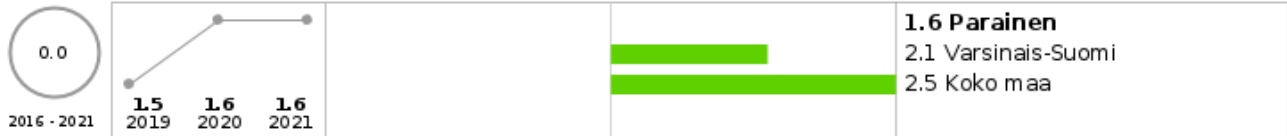

686 Varsinais-Suomi
697 Koko maa
773 Parainen

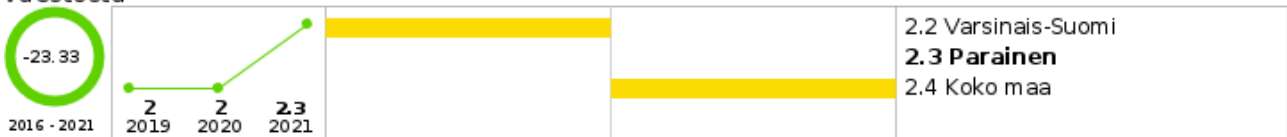
IKÄIHMISET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

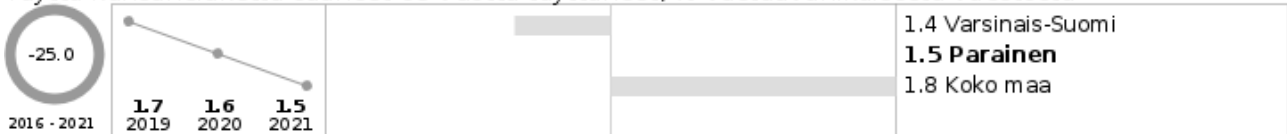

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisestä väestöstä

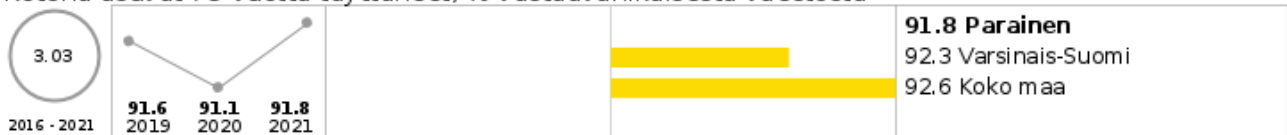
Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

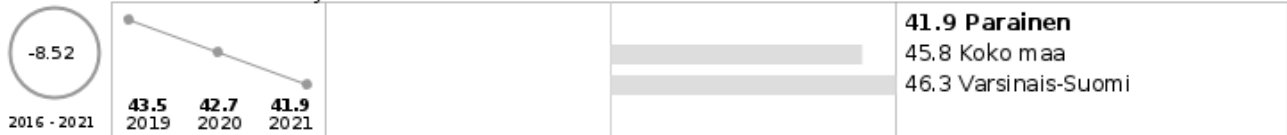

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

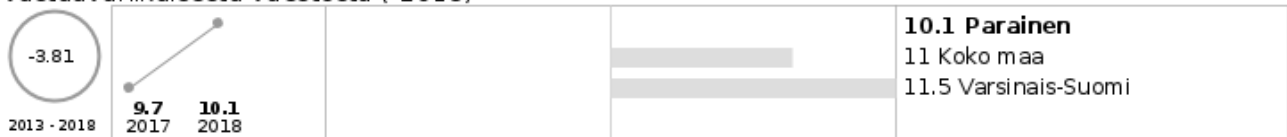

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä asuntoväestöstä

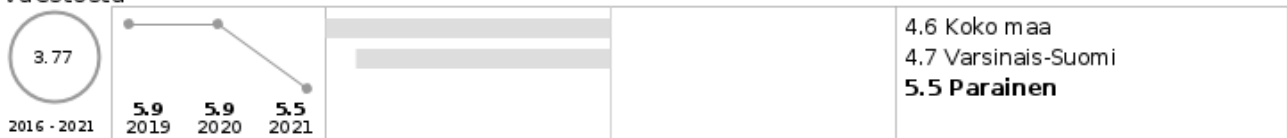

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (-2018)

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (-2017)

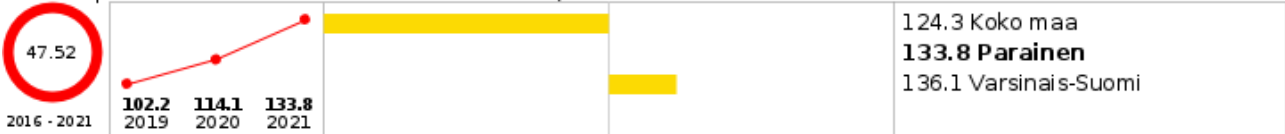
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävällillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

Sairauspäivärahaa saaneet 16 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

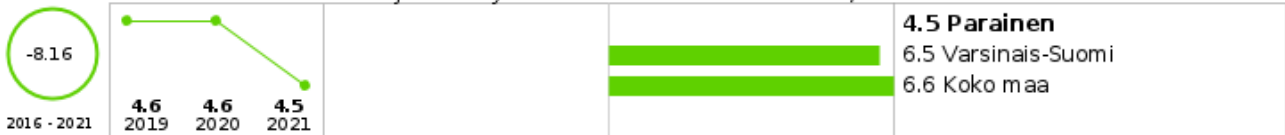

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

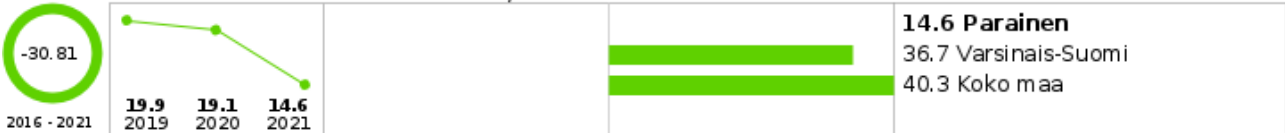
Asuntokunnat yhteensä, lkm

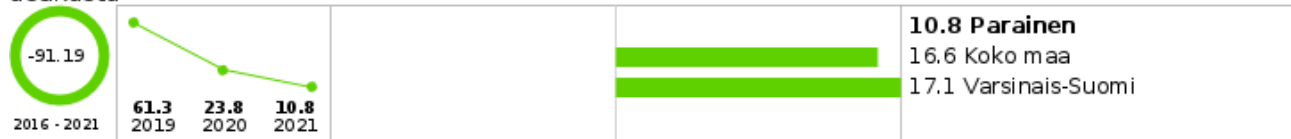
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

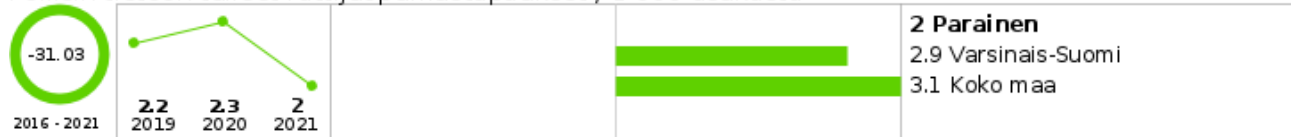
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne rikkomukset / 1 000 asukasta

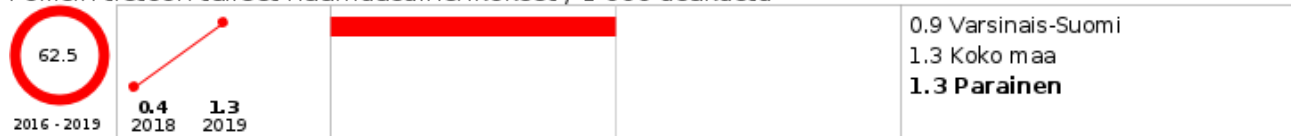
Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta

Poliisin tietoon tulleet huumausainerikokset / 1 000 asukasta

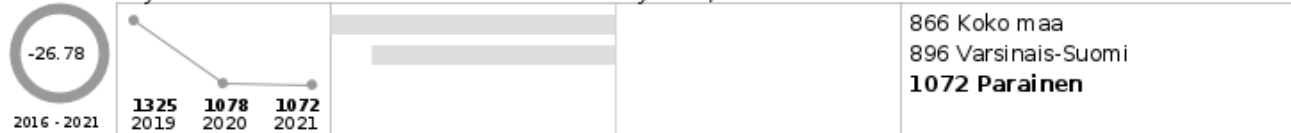

Ahtaasti asuvat asuntokunnat, % kaikista asuntokunnista

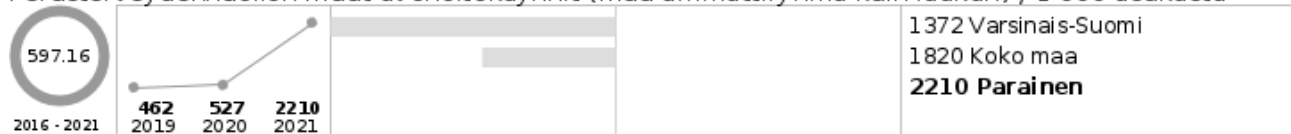

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

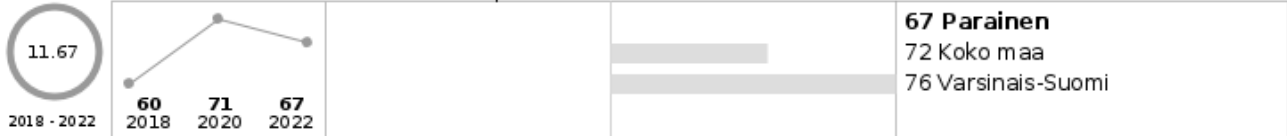

Perusterveydenhuollon muut avohoitokäynnit (muu ammattiryhmä kuin lääkäri) / 1 000 asukasta

Vapaa-aika

Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä

1.2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi tehdään vuosittain ja siitä raportoidaan valtuustoa sopivana ajankohtana. Vuoden 2023 alusta huomioidaan myös hyvinvointialueen kanssa tehtävä yhteistyö arvioinnissa.

HYTE-KERROIN

Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Kannustin on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2023 alusta. Lain kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta mukaan kunnalle myönnetään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosana euromäärä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta kunnan asukasmäärällä sekä kunnalle määritellyllä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimella.

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin määritellään kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa kuvaavien indikaattoreiden sekä toiminnan tulosta kuvaavien indikaattoreiden perusteella.

Indikaattoreista sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen määräytymisperusteista ja laskennasta sekä laskennassa käytettävistä tilastotiedoista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Kertoimen määrittelyssä käytetään viimeisimpiä käytettävissä olevia tietoja. Jos tietoa ei ole lainkaan saatavilla, saa kunta kyseisen tiedon osalta laskennassa alimman mahdollisen arvon.

HYTE-kertainen arvioitu vaikutus Paraisten kaupungin valtiosuuteen näkyy seuraavassa taulukossa eli Paraisten kaupungin valtiosuus kasvaa noin 275 000 euroa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön seurauksena.

	2018	2020	2021
HYTE-kerroin euroa / asukas info ind. 5341	7,8	15,0	18,2
HYTE-kerroin, 1 000 euroa info ind. 5355	119,6	227,2	274,6

1.3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat ovat jokaisen kunnan ehkä merkittävin voimavara. Tästä syystä kunnan tulee kohdentaa hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimia ihmisten asuinympäristöön, päivähoitoon, kouluihin, työpaikoille, harrastuksiin ja palveluihin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on samalla kunnan elinvoimaisuuden edistämistä.

Hyvinvoinnin nähdään koostuvan fyysisestä terveydestä ja toimintakyvystä, psyykkisestä hyvinvoinnista ja mielenterveydestä, sosiaalisista suhteista ja vuorovaikutuksesta, terveellisestä ja toimivasta asuin- ja elinympäristöstä, riittävästä toimeentulosta sekä pääsystä tarvittaviin palveluihin, kuten julkinen liikenne, sosiaali- ja terveystalvet, sekä mielekkäät vapaa-ajan palvelut.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen koostuu kolmesta eri tasosta: yksilön hyvinvointi, yhteisön hyvinvointi ja monialainen yhteistyö.

Kunnan on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Näin ollen tavoitteet ja toimenpiteet on jaettu seuraavaan kolmeen ryhmään:

- 1 Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi ja nuorten hyvinvointi
- 2 Työikäisten hyvinvointi
- 3 Ikäihmisten hyvinvointi

Hyvinvointisuunnitelmassa on taulukko, johon valtuustokauden tavoitteet ovat kirjattuna. Vuosittain tarkastellaan toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Samoin vuosittain painotettavat tavoitteet sovitaan yhdessä.

2 HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021 - 2025

2.1 Strategian painopisteet ja linjaukset

Kaupunginvaltuusto hyväksyi Paraisten kaupungin kuntastrategian 25.4.2022 § 34. Strategian hyvinvoinnin tavoitteet liitetään laajaan hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan. Strategian tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain osana kuntasuunnittelua.

Kaupungin uusi, vuoden 2023 strategia tulee antamaan raamit hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointisuunnitelma ei tule kuitenkaan olemaan vain pelkkä toimenpide kaupungin strategian parempaa hyvinvointia teeman alla, vaan kaupungin strategiaa tullaan peilaamaan hyvinvointisuunnitelmaan ja hyvinvointikertomukseen ja hyvinvointisuunnitelmaa ja hyvinvointikertomusta tullaan peilaamaan strategiaan. Kaupungin uusi strategia sisältää alla olevassa kuvassa näkyvät teemat.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet tulevat läpileikkaamaan näitä kaikkia teemoja. Samalla kun kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen luo parempaa hyvinvointia, se luo myös vahvempaa vetovoimaa ja kestävä kehitystä. Tämä hyvinvointisuunnitelma auttaa hahmottamaan hyvinvoinnin moniulotteisina kokonaisuuksina, ei vain yhteen osa-alueeseen vaikuttavina toimenpiteinä.

Kaupungin uuden strategian osa-alueet

TULEVAISUUDEN PARAINEN

Yhä useampi haluaa asua Paraisten saaristokaupungissa ympärivuotisesti tai kausittain. Tarjoamme parhaat mahdollisuudet sovittaa yhteen perhe-elämä ja työ sekä nauttia elämästä aktiivisesti ainutlaatuisten luonto- ja kulttuurielämysten ja monipuolisten liikunta- ja kuntoilumahdollisuuksien ansiosta. Täällä on monenlaisia asumismahdollisuuksia erilaisiin elämänvaiheisiin ja elämäntyyleihin. Sujuvat ja toimivat yhteydet tekevät saariston kaikkien saavutettavaksi.

Yhä useampi haluaa asua Paraisilla, koska olemme luovia ja täällä on eteenpäin menemisen meininki ja tilaa kasvaa. Täällä on mahdollisuuksia oppimiseen, kehittämiseen, kokemiseen ja luomiseen kaikissa elämänvaiheissa. Meillä on paras ilmapiiri isoille ja pienille yrityksille.

Kotimme saaristossa on ainutlaatuinen paikka maailmassa ja meillä on kasvavassa määrin tietoa siitä, miten valintamme vaikuttavat luontoon ja ympäristöön. Sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys otetaan Paraisilla huomioon kaikissa päätöksissä.

Monikielisessä kaupungissamme kaikki ovat mukana rakentamassa yhteistä tulevaisuuttamme. Teemme töitä ja opimme yhdessä luodaksemme arjesta paremman ja älykkäämmän.

Kaupungin strategia ja hyvinvointisuunnitelma tulevat toimimaan samansuuntaisesti ja pyrkivät yhdessä vahvistamaan paremman hyvinvoinnin tavoitteisiin pääsemistä. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutuksen kannalta tärkeitä strategian toimenpidealueita ovat:

PAREMPAA HYVINVOINTIA

PARGAS PARGASSTADEN
PARAINEN SAARISTOKAUPUNKI

1. Keskiössä yksilö

- Muotoilemme pitkän tähtäimen palvelulupauksen kriittisistä toimintamuodoista kaikille kunta-alueille.
- Työskentelemme palvelujen turvaamiseksi palvelujen siirtyessä kaupungilta hyvinvointialueelle.
- Kaupungin henkilöstön kielitaitovaatimuksia noudatetaan.
- Kehitämme viestintäämme ja toimintaamme molemmilla kielillä.
- Tarjoamme kielirikasteista toimintaa lapsille, nuorille ja aikuisille.
- Kehitämme palvelujamme yhdessä asukkaiden kanssa.

2. Toimivat yhteistyöverkostot

- Luomme kaupunkiin rakenteita yhteistyön turvaamiseksi hyvinvointialueen kanssa.
- Osallistamme kolmannen sektorin palvelutuotantoon.
- Kehitämme yhteistyömuotoja toimialarajojen ylitse tarjotaksemme asiakkaalle parhaan asiantuntemuksen ja parhaat palvelut.
- Vahvistamme mediayhteistyötä molemmilla kielillä.

3. Turvallisuus ja hyvinvointi arjessa

- Luomme kaikenikäisille annettavan harrastustakuun mallin.
- Näemme perheen kokonaisuutena ja räätälöimme yksilöllisiä ratkaisuja.
- Kehitämme perhekeskumallia yhdessä hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kanssa.
- Käynnistämme uusia etsivän toiminnan muotoja nuorille, perheille, yksinäisille ja ikääntyneille ja teemme ennaltaehkäisevää työtä.
- Kehitämme tapojamme viestiä koulutus- ja työllistymismahdollisuuksista.

Hyvinvointisuunnitelmassa seurataan strategiassa määriteltyjä seuraavia tavoitteita:

- 1 Osallisuussuunnitelman valmistuminen
- 2 Sairastavuusindeksin kehitys
- 3 Hyvinvointi-indikaattorin taso
- 4 Harrastusbarometri
- 5 Kulttuurihyvinvointisuunnitelman valmistuminen

PAREMPAA HYVINVOINTIA: TAVOITTEET JA MITTARIT

TAVOITE	MITTARI
1. Keskiössä yksilö	Asiakaskokemus, asiakastytyväisyys (palaute, kyselyt)
	Henkilöstön hyvinvointi (kyselyt)
	Osallisuussuunnitelma, implementointi ja toteutus
2. Toimivat yhteistyöverkostot	Sairastavuusindeksi
	Järjestelmän kehittäminen viestinnän intensiteetin seurantaan
3. Turvallisuus ja hyvinvointi arjessa	Hyvinvointi-indikaattori
	Harrastusbarometri, implementointi ja toteutus
	Turvallisuussuunnitelma, implementointi ja toteutus
	Kulttuurihyvinvointisuunnitelma, implementointi ja toteutus

2.2 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Keskeiset hyvinvointiin liittyvät asiakirjat ja ohjelmat, joita kunnassa on valmisteltu tai jotka muuten ohjaavat toimintaa:

Talous ja elinvoima

- Paraisten kaupungin strategia

Lapset, nuoret ja lapsiperheet

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (sisältyy hyvinvointikertomukseen)
- Varhaiskasvatussuunnitelma
- Esiopetussuunnitelma
- Perusopetuksen OPS
- Lukiokoulutuksen OPS

- Toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma
- Paraisten kaupungin neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon toimintaohjelma

Työkäiset

- Toimintasuunnitelma pari- ja lähisuhdeväkivaltaan puuttumisesta ja sen hallinnasta

Ikäihmiset

- Vanhuspoliittinen ohjelma

Kaikki ikäryhmät

- Paraisten kaupungin kotouttamisohjelma
- Liikenneturvallisuussuunnitelma
- Paraisten kaupungin ilmasto- ja ympäristöohjelma 2023-2035

2.3 Hyvinvointisuunnitelma

LASTEN JA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI JA NUORTEN HYVINVOINTI

Keskiössä yksilö

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Lasten ja nuorten hyvinvointi ja psyykinen turvallisuus	Mielenterveyden tukeminen ja yksinäisyyden ehkäisy hyvinvointitoimenpiteiden avulla.		- Ennaltaehkäisevä ja etsivä toimintamalli valmis - Valmis kulttuurihyvinvointisuunnitelma

	<p><i>Nuoriso / Vapaa-aika / Kasvatus ja koulutus.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastustoiminnassa käytössä Suomen malli kaikissa kouluissa - Koulukoutsitoiminnan malli - Kaikki oppilaat syövät vähintään neljä kouluateriaa viikossa.
	<p>Luonto, virkistys ja liikuntamahdollisuudet pidetään vähintään nykytasolla.</p> <p><i>Kulttuuri ja vapaa-aika / Kasvatus ja koulutus.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Liikuntatilojen ja liikuntamahdollisuuksien määrärahan seuranta, tavoite vähintään vuoden 2022 taso. - Kaikille esikoululaisille ja 5-luokkalaisille tarjotaan luontokouluopetusta.
	<p>Ympäristön viihtyisyys ja virikkeellisyys.</p> <p>Suunnittelussa otetaan huomioon erikseen ympäristön vaikutus lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvointiin.</p> <p><i>Kaavoitus / Kasvatus ja koulutus / Tekniikka ja infra.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Retkikohteet, luontopolut, ja aktiviteetit niiden yhteydessä, seurataan määrää. - Monitoimi- ja lähiliikuntapaikat otetaan huomioon investointitalousarviossa. - "Ulkoluokkahuoneet/ulkotilat" käytössä toiminnassa ja vapaa-aikana. - Lasten ja nuorten osallisuus suunnittelussa.
	<p>Monipuolinen ja turvallinen kulttuuri- ja kaupunkiympäristö.</p> <p><i>Kaavoitus.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Seurataan kulttuuri- ja kaupunkiympäristön kehittymistä. - Lasten ja nuorten osallisuus suunnittelussa ja kehittämisessä.
	<p>Ehkäisevässä päihdetyössä ja väkivallan ehkäisyssä tavoitellaan mielen hyvinvointia ja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ehkäisevän päihdetyön vastuutaho ja yhdyshenkilö valittu. - Väkivallan ehkäisyn vastuutaho ja yhdyshenkilö valittu.

	<p>syrjäytymisen ehkäisyä. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika.</i></p>		
	<p>Kirjasto tarjoaa lapsille ja heidän perheilleen kirjallisuutta ja muuta aineistoa sekä järjestää erilaisia tapahtumia. Kirjastopolku on kirjaston ja koulujen/varhaiskasvatuksen aktiivista yhteistyötä. Kirjasto on lapsille ja nuorille avoin ja turvallinen vapaa-ajanviettopaikka. Kirjasto tarjoaa tiloja ja tekee yhteistyötä muiden lasten ja nuorten toimintaa järjestävien toimijoiden kanssa. <i>Kirjasto.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> - Lastenkirjojen ja muun lapsille ja nuorille tarkoitetun aineiston määrä suhteessa aikuisille tarkoitettuun vastaavaan aineistoon. Laina- ja kävijämäärä. - Kirjastopolun osallistujamäärä vuodessa - Aukioloajat (tuntimäärä) - Toiminnan tuntimäärä
<p>Osallisuuden vahvistaminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi</p>	<p>Osallisuussuunnitelmassa huomioidaan lasten ja nuorten sekä perheiden tavoittamisen erityispiirteet, otetaan käyttöön vaikuttavia toimintamalleja. Osallisuussuunnitelmassa huomioidaan toimenpiteet, joilla vaikutetaan yksinäisyyden vähentämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. <i>Hyvinvointi / Talous.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> - Valmis osallisuussuunnitelma - Mitataan henkilöstön osallisuuskykyä Osallisuustestillä (THL). - Osallistuva budjetointi - Nuorisovaltuusto/vammaisneuvosto

Kulttuurin kautta tuetaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallisuutta, huomioidaan erikseen syrjäytymisvaarassa olevat ja mahdollistetaan kulttuurikokemuksia kaikenikäisille. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika.</i>		- Valmis kulttuurihyvinvointisuunnitelma - Suomen harrastustoimintamalli käytössä
Hanke: Asukasvuoropuhelu-hanke. Hanke: Kirjaston palvelujen saatavuuden parantaminen. <i>Kirjasto.</i>		- Arviointi hankeajan päätyttyä
Lasten ja nuorten taideharrastusten saavutettavuuden selvittäminen. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika.</i>		Selvitys valmis.
"Uusparaislaisten" kotouttaminen. <i>Hyvinvointi.</i>		Osallisuus kaupungin ja kolmannen sektorin toiminnassa.

Toimivat yhteistyöverkostot

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Toimivat rakenteet ja yhdyspintatyö hyvinvointialueen kanssa	Luomme kaupunkiin rakenteita yhteistyön turvaamiseksi hyvinvointialueen kanssa. <i>Hyvinvointi.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Hyvinvointi	- Nimetään kaupungin toiminta-alueille vastuuhenkilöt, joiden tehtävänä on valvoa kaupungin etua, sekä

			asetetaan kaupunkiin hyvinvointiryhmä.
	Työskentelemme palvelujen turvaamiseksi palvelujen siirtyessä kaupungilta hyvinvointialueelle. <i>Hallinto.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Hallinto 23 000 euroa	- Luodaan yhdyspinnat kaupungin ja hyvinvointialueen välille nimeämällä tehtävään vastuuhenkilö.
	Kehitämme perhekeskusmallia yhdessä hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin kanssa. <i>Hyvinvointi.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Hyvinvointi	- Kaupunki osallistuu alueelliseen yhteistyöhön perhekeskusmallin kehittämisessä.
	Kaksikielisen perhekeskustoiminnan vahvistaminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. <i>Hyvinvointi.</i>		- Lasten ja nuorten hyvinvointi
	Koulutus ja nuorisotyö: Ehkäisevää päihdetyötä kehitetään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika / Kasvatus ja koulutus.</i>		- Seurataan päihteiden käyttöön liittyviä mittareita kouluterveyskyselyssä. Tavoiteltu taso on vuoden 2021 tasoa alhaisempi. - Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava taho valittu.

	<p>Hyödynnetään yhteistä tietoa yhteisten ja samansuuntaisten tavoitteiden ja tavoitetasojen asettamisessa. Neuvonnan ja palveluohjauksen kehittämisessä huomioiden hyvinvointialueen asiakasohjaus.</p> <p><i>Kulttuuri ja vapaa-aika / Hyvinvointi / Kasvatus ja koulutus.</i></p>		<p>- Sovitut yhteistyörakenteet ja -prosessit.</p> <p>- Työnjaosta ja vastuutahoista on päätetty.</p>
Toimivat rakenteet ja yhdyspintatyö järjestöjen ja vaikuttamistoimielinten kanssa.	<p>Osallistamme kolmannen sektorin palvelutuotantoon.</p> <p><i>Kulttuuri / Kirjasto.</i></p>	<p>Talousarvio 2023</p> <p>Strateginen tavoite / Kulttuuri 8 000 euroa</p>	<p>- Seminaarien määrä, opintokäyntien määrä</p>
	<p>Kolmannen sektorin tukeminen lasten ja nuorten liikunnan, ravitsemuksen ja mielen hyvinvoinnin tukemiseksi.</p> <p><i>Kulttuuri ja vapaa-aika.</i></p>		<p>- Organisoidaan järjestöyhteistyö.</p>
	<p>Järjestöjen kanssa tehtävässä yhteistyössä arvioidaan asukkaiden osallisuusmahdollisuuksia ja hyvinvointivajeita.</p> <p><i>Hyvinvointi.</i></p>		<p>- Organisoidaan järjestöyhteistyö.</p>

Kehitämme palvelujamme yhdessä asukkaiden kanssa.	- Arvioidaan Kirjastokahveja, järjestetään Erätauko-koulutus, innovatiivisia ja yhteistyöhaluisia asukkaita esittelevät luennoitsijat, Pohjanmaan case-tutkimus. <i>Kansalaisopisto / Kirjasto.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Kombi 4 000 euroa	- Toimenpiteiden toteutuminen
---	--	--	-------------------------------

Yhteisön hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Turvallisuuden ja hyvinvoinnin kasvattaminen arjessa	Turvallisuussuunnitelmassa tarkastellaan turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Yhteistyö nuorisovaltuuston ja perhekeskuksen kanssa. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika / Hyvinvointi.</i>		- Turvallisuussuunnitelma valmis
Turvallisuuden ja hyvinvoinnin kasvattaminen arjessa	Huomioidaan lasten ja nuorten liikenneturvallisuuteen vaikuttavat tekijät yhteistyössä nuorisovaltuuston ja liikenneturvallisuuden asiantuntijoiden kanssa. <i>Tekniikka ja infra / Kulttuuri ja vapaa-aika.</i>		- Yhteistyöryhmän toiminta jatkuu ja liikenneturvallisuussuunnitelma esitellään hallitukselle vuosittain

	<p>Yhdyskuntasuunnittelu, mukaan lukien maapolitiikka ja kaavoitus. Alueiden turvallisuus ja houkuttelevuus otetaan huomioon kaavoituksessa. Yhteistyö ja ennakointi. Suunnittelussa huomioidaan eri toimialojen intressit.</p> <p><i>Kaavoitus / Kulttuuri ja vapaa-aika.</i></p>		<p>- Lasten ja nuorten osallisuus</p>
	<p>Monimuotoisten asumisratkaisujen suunnittelu ja kehittäminen.</p> <p><i>Kaavoitus / Kulttuuri ja vapaa-aika.</i></p>		<p>- Asumisratkaisujen määrä. - Asumisratkaisuissa huomioitu leikkipaikkojen sijainti ja laatu. - Keskuspuiston kehittäminen lasten ja nuorten aktivoimiseksi sekä eri sukupolvien kohtaamispaikaksi jatkuu vuosittain suunnitelman mukaan. - Lasten ja nuorten osallisuus</p>

TYÖIKÄISTEN HYVINVOINTI

Keskiössä yksilö

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Osallisuuden vahvistaminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi	Osallisuussuunnitelmassa huomioidaan toimenpiteet, joilla vaikutetaan yksinäisyyden vähentämiseen ja		<p>- Valmis osallisuussuunnitelma - Vammaisneuvosto</p>

	<p>syrjäytymisen ehkäisyyn. <i>Hyvinvointi.</i></p>		
	<p>Kulttuurin kautta tuetaan työikäisten osallisuutta ja mahdollistetaan kulttuurikokemuksia kaikenikäisille. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika.</i></p>		<p>- Valmis kulttuurihyvinvointisuunnitelma</p>
	<p>Kolmannen sektorin tukeminen. Järjestöjen kanssa tehtävässä yhteistyössä arvioidaan asukkaiden osallisuusmahdollisuuksia ja hyvinvointivajeita. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika / Hyvinvointi.</i></p>		<p>- Organisoidaan järjestöyhteistyö.</p>
	<p>Ehkäisevässä päihdetyössä ja väkivallan ehkäisyssä tavoitellaan mielen hyvinvointia ja syrjäytymisen ehkäisyä. <i>Hyvinvointi.</i></p>		<p>- Ehkäisevän päihdetyön vastuutaho ja yhdyshenkilö valittu. - Väkivallan ehkäisyyn vastuutaho ja yhdyshenkilö valittu.</p>
	<p>Mielenterveyden tukeminen hyvinvointitoimenpiteiden avulla ja yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. <i>Hyvinvointi / Kansalaisopisto / Kulttuuri ja vapaa-aika.</i></p>		<p>- Kaikenikäisten harrastustoiminnasta tiedottaminen. - Kansalaisopiston toiminta.</p>

Hanke: Asukasvuoropuhelu-hanke. Hanke: Kirjaston palvelujen saatavuuden parantaminen. <i>Kirjasto.</i>		- Arviointi hankeajan päätyttyä
Arkeen Voimaa, oma- apukurssi. <i>Hyvinvointi.</i>		- Tarjotaan vähintään yksi kurssi vuodessa.
"Uusparaislaisten" kotouttaminen. <i>Hyvinvointi.</i>		- Osallisuus kaupungin ja kolmannen sektorin toiminnassa

Toimivat yhteistyöverkostot

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Toimivat rakenteet ja yhdyspintatyö hyvinvointialueen kanssa	Luomme kaupunkiin rakenteita yhteistyön turvaamiseksi hyvinvointialueen kanssa. <i>Hyvinvointi.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Hyvinvointi	- Nimetään kaupungin toiminta-alueille vastuuhenkilöt, joiden tehtävänä on valvoa kaupungin etua, sekä asetetaan kaupunkiin hyvinvointiryhmä.
	Työskentelemme palvelujen turvaamiseksi palvelujen siirtyessä kaupungilta hyvinvointialueelle. <i>Hallinto.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Hallinto	- Luodaan yhdyspinnat kaupungin ja hyvinvointialueen välille nimeämällä tehtävään

		23 000 euroa	vastuuhenkilö. Vastuuhenkilöiden määrä.
	Hyödynnetään yhteistä tietoa yhteisten ja samansuuntaisten tavoitteiden ja tavoitetasojen asettamisessa. Neuvonnan ja palveluohjauksen kehittämisessä huomioiden hyvinvointialueen asiakasohjaus. <i>Hyvinvointi.</i>		- Sovitut yhteistyörakenteet ja -prosessit. - Työnjaosta ja vastuutahoista on päätetty.
	Työllistämistoimenpiteiden kehittäminen yhteistyössä hyvinvointialueen, Kelan, TE-toimiston ja alueen kuntien kanssa. <i>Hyvinvointi / Elinkeinoelämä ja matkailu.</i>		- Mittareina työttömyys ja työllisyys, koulutustaso ja menetetyt elinvuodet sekä huono-osaisuus.
Toimivat rakenteet ja yhdyspintatyö järjestöjen ja vaikuttamistoimielinten kanssa.	Osallistamme kolmannen sektorin palvelutuotantoon. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika / Kirjasto.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Kulttuuri 8 000 euroa	- Seminaarien määrä, opintokäyntien määrä
	Kehitetään toimivat yhteistyömallit järjestöjen ja vaikuttamistoimielinten kanssa mielen hyvinvoinnin kasvattamiseksi ja		- Organisoidaan järjestöyhteistyö ja sovitaan toimivat yhteistyörakenteet.

	<p>syrjäytymisen ehkäisemiseksi. <i>Hyvinvointi.</i></p>		
	<p>Kolmannen sektorin tukeminen työikäisten liikunnan, ravitsemuksen ja mielen hyvinvoinnin tukemiseksi. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika / Hyvinvointi.</i></p>		- Organisoidaan järjestöyhteistyö.
<p>Kehitämme palvelujamme yhdessä asukkaiden kanssa.</p>	<p>Arvioidaan Kirjastokahveja, järjestetään Erätauko-koulutus, innovatiivisia ja yhteistyöhaluisia asukkaita esittelevät luennoitsijat, Pohjanmaan case-tutkimus. <i>Kansalaisopisto / Kirjasto.</i></p>	<p>Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Kombi 4 000 euroa</p>	- Toimenpiteiden toteutuminen

Yhteisön hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
<p>Turvallisuuden ja hyvinvoinnin kasvattaminen arjessa</p>	<p>Turvallisuussuunnitelmassa tarkastellaan turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Yhteistyö vaikuttamistoimielinten kanssa. <i>Tekniset tukipalvelut.</i></p>		- Turvallisuussuunnitelma valmis
	<p>Keskitytään liikenneturvallisuuteen. <i>Tekniikka ja infra.</i></p>		- Liikenneturvallisuustyöryhmän toiminta jatkuu ja suunnitelma esitellään hallitukselle

		vuosittain. Kansalaisten osallisuus. Vaikuttamistoimielimet.
Alueiden turvallisuus ja houkuttelevuus otetaan huomioon kaavoituksessa. <i>Kaavoitus / Tekniikka ja infra.</i>		- Valaistus. Kaupunkikuvan laatu. Kansalaisten osallisuus.
Kaavoitus: Monimuotoisten asumisratkaisujen suunnittelu ja kehittäminen. <i>Kaavoitus / Hyvinvointi.</i>		- Asumisratkaisujen määrä. Kansalaisten osallisuus. Vaikuttamistoimielimet.

IKÄIHMISTEN HYVINVOINTI

Keskiössä yksilö

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Osallisuuden vahvistaminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi	Osallisuussuunnitelmassa huomioidaan ikäihmisten erityispiirteet. <i>Hyvinvointi.</i>		- Valmis osallisuussuunnitelma - Vanhusneuvosto/vammaisneuvosto
	Kulttuurin kautta tuetaan ikäihmisten osallisuutta ja mahdollistetaan kulttuurikokemuksia kaikenikäisille. <i>Kulttuuri ja vapaa-aika.</i>		- Valmis kulttuurihyvinvointisuunnitelma
	Järjestöjen kanssa tehtävässä yhteistyössä arvioidaan asukkaiden osallisuusmahdollisuuksia ja hyvinvointivajeita.		- Organisoidaan järjestöyhteistyö.

<p>Tuetaan järjestöjä tavoitteita tukevilla toimilla.</p> <p><i>Hyvinvointi.</i></p>		
<p>Mielenterveyden tukeminen hyvinvointitoimenpiteiden avulla.</p> <p><i>Hyvinvointi.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> - Eri harrastusmahdollisuuksista tiedottaminen. - Kansalaisopiston toiminta. - Miten kulttuuria on käytetty hyvinvoinnin tukemiseen? - Ikäihmisten osallisuus - <p>Vanhusneuvosto/vammaisneuvosto</p>
<p>Ehkäisevässä päihdetyössä ja väkivallan ehkäisyssä tavoitellaan mielen hyvinvointia ja syrjäytymisen ehkäisyä. Liikunta ja elintapaohjaus, ravitsemus.</p> <p><i>Hyvinvointi / Kulttuuri ja vapaa-aika.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> - Ehkäisevän päihdetyön vastuutaho ja yhdyshenkilö valittu. - Väkivallan ehkäisyn vastuutaho ja yhdyshenkilö valittu.
<p>Kunnassa on ohjausta tarjolla hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista edistävien palvelujen käyttöön. <i>Hyvinvointi / Kulttuuri ja vapaa-aika.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> - Toimintamalli tehty. - <p>Vanhusneuvosto/vammaisneuvosto</p>
<p>Hanke: Asukasvuoropuheluhanke.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Arviointi hankeajan päätyttyä

Hanke: Kirjaston palvelujen saatavuuden parantaminen. <i>Kirjasto.</i>		
Kirja tulee kotiin -palvelu. <i>Kirjasto.</i>		- Palvelun käyttäjämäärä

Toimivat yhteistyöverkostot

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Toimivat rakenteet ja yhdyspintatyö hyvinvointialueen kanssa	Luomme kaupunkiin rakenteita yhteistyön turvaamiseksi hyvinvointialueen kanssa. <i>Hyvinvointi.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Hyvinvointi	- Nimetään kaupungin toiminta-alueille vastuuhenkilöt, joiden tehtävänä on valvoa kaupungin etua, sekä asetetaan kaupunkiin hyvinvointiryhmä.
	Työskentelemme palvelujen turvaamiseksi palvelujen siirtyessä kaupungilta hyvinvointialueelle. <i>Hallinto.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Hallinto 23 000 euroa	- Luodaan yhdyspinnat kaupungin ja hyvinvointialueen välille nimeämällä tehtävään vastuuhenkilö. Vastuuhenkilöiden määrä.
	Hyödynnetään yhteistä tietoa yhteisten ja samansuuntaisten		- Sovitut yhteistyörakenteet ja -prosessit.

	tavoitteiden ja tavoitetasojen asettamisessa. Neuvonnan ja palveluohjauksen kehittämisessä huomioiden hyvinvointialueen asiakasohjaus. <i>Hyvinvointi.</i>		- Työnjaosta ja vastuutahoista on päätetty.
	Kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyö ikäystävällisen asumisen kehittämisessä. <i>Hyvinvointi.</i>		- Asumisen ikäohjelma valmis
	Ikäystävällinen kunta -toimintamallin kuntakohtainen suunnitelma yhteistyössä vanhusneuvoston, järjestöjen ja hyvinvointialueen kanssa. <i>Hyvinvointi.</i>		- WHO:n ikäystävällisen kaupungin tarkistuslistan mukaisesti tehtynä 50 % toimenpiteistä.
Toimivat rakenteet ja yhdyspintatyö järjestöjen ja vanhusneuvoston kanssa.	Osallistamme kolmannen sektorin palvelutuotantoon. <i>Kulttuuri / Kirjasto.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite/Kulttuuri 8 000 euroa	- Seminaarien määrä, opintokäyntien määrä
	Kehitetään toimivat yhteistyömallit järjestöjen ja vaikuttamistoimielinten kanssa ikäystävällisyyden vahvistamiseksi. <i>Hyvinvointi.</i>		- Toimivat yhteistyörakenteet sovittuna

	Kuntien ennakkoinnin ja varautumisen vahvistaminen ikääntyneiden tuleviin asumisen ja palveluiden tarpeisiin yhteistyössä vanhusneuvoston ja järjestöjen kanssa. <i>Hyvinvointi / Kaavoitus.</i>		- Asumisen ikäohjelma valmis
Kehitämme palvelujamme yhdessä asukkaiden kanssa.	Arvioidaan Kirjastokahveja, järjestetään Erätauko-koulutus, innovatiivisia ja yhteistyöhaluisia asukkaita esittelevät luennoitsijat, Pohjanmaan case-tutkimus. <i>Kansalaisopisto / Kirjasto.</i>	Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Kombi 4 000 euroa	- Toimenpiteiden toteutuminen

Yhteisön hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Turvallisuuden ja hyvinvoinnin kasvattaminen arjessa	Turvallisuussuunnitelmassa tarkastellaan ikäihmisten turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Yhteistyö vanhusten neuvoston kanssa. <i>Tekniset tukipalvelut.</i>		- Turvallisuussuunnitelma valmis
	Huomioidaan ikäihmisten liikenneturvallisuuteen vaikuttavat tekijät		- Liikenneturvallisuustyöryhmän toiminta jatkuu ja suunnitelma

<p>yhdistyessä vanhusneuvoston kanssa. <i>Tekniikka ja infra.</i></p>		<p>esitellään hallitukselle vuosittain.</p>
<p>Monimuotoisten asumisratkaisujen suunnittelu ja kehittäminen sekä asuinympäristöjen ikäystävällisyyden parantaminen laaja- alaisesti vanhusneuvoston kanssa. <i>Kaavoitus.</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> - Asumisratkaisujen määrä - Ikäihmisten osallisuus
<p>Kehitämme uusia ja joustavia asumismuotoja eri elämänvaiheisiin ja elämäntyyliin. Tavoite: Asumiskokonaisuudet sisältäen vaihtoehtot palveluasumiseen, tuettuun palveluasumiseen, vuokra- asumiseen ja omistusasumiseen. Elämäntilanteen mukaan valinta asumisvaihtoehtojen välillä lähellä palveluja. <i>Kiinteistöt / Hyvinvointi.</i></p>	<p>Talousarvio 2023 Strateginen tavoite / Kiinteistöt</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Asumisratkaisujen määrä - Ikäihmisten osallisuus

3 VALTUUSTOKÄSITTELY

3.1 Suunnitelman laatijat

Suunnitelman laadinnassa ovat olleet mukana:

Hyvinvointikoordinaattori Paula Sundqvist, projektikoordinaattori Pia Hotanen ja edustajat eri toimialoilta.

Indikaattorilähteet

Raportin indikaattorilähteinä ovat sähköisessä hyvinvointikertomuksessa käytetyt seuraavat tilastot:

- Sotkanet (sotkanet.fi)
- Liikuntapaikkojen tietopankki LIPAS (lipas.fi)
- Suomen yleisten kirjastojen tilastot (tilastot.kirjastot.fi)
- Elinympäristön tietopalvelu Liiteri (ymparisto.fi/liiteri)
- Onnettomuustietoinstituutti (OTI) - liikennevahinkotilasto (lvk.fi/tilastot-ja-raportit/otin-liikennevahinkotilasto)
- Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO (prontonet.fi)
- Diakonia-ammattikorkeakoulu - Huono-osaisuus Suomessa (diak.fi/eriarvoisuus)
- Kuntaliiton elinvoimaindikaattori
- Tilastokeskus

3.2 Suunnitelman hyväksyminen

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden suunnittelua:

Tarkastuslautakunnan käsittely: